

TWEE FAMILIES

Het geboortehuis van John F. Kennedy, 83 Beals Street, Brookline, Massachusetts, is nu een nationaal historisch monument. Voor de hedendaagse bezoeker lijkt het huis niet erg groot, met een kleine keuken en bescheiden slaapkamers, maar in de herfst van 1914, toen Joseph Kennedy het huis kocht om er, naar hij en zijn vrouw Rose hoopten, een groot gezin in te stichten, leek het ideaal. Het lag aan een mooie straat in een keurige buurt waar mensen woonden zoals zij, met veel ambities maar weinig geld, en die een adres zochten om te bewijzen dat ze het gemaakt hadden – of daaraan werkten. De tram naar Boston stopte vlakbij en de rooms-katholieke kerk van St. Aidan's en de basisschool Edward Devotion lagen in de buurt. Om het huis te kunnen betalen, leende Joe 2000 dollar voor de aanbetaling en nam voor de overblijvende 4500 dollar een hypotheek.¹

De straat, die is genoemd naar een rijke speculant die de grond oorspronkelijk had gekocht, was pas twee decennia eerder, toen het gebruik van openbaar vervoer rond 1890 in opkomst was, bouwrijp gemaakt. In de jaren daarna verschenen er aan beide kanten van de straat, achter een trottoir en in kaarsrechte rijen aangeplante esdoorns, uiteenlopende rijtjes identieke huizen van baksteen en hout. Maar met

de economische teruggang van de jaren na 1910 stopte de bouw en in 1914 was nummer 83 het laatste huis van de rij; daarna volgde een serie onbebouwde kavels tot de volgende straat. Het vijf jaar oude huis, met puntdak en een ruime, witte veranda aan de voorkant waar de peuters op konden spelen, had drie slaapkamers op de eerste verdieping en nog twee op de tweede, terwijl in de keuken een groot gietijzeren kolen- en gasfornuis stond.²

In 1914 behoorde Brookline tot de welvarendste gemeenten van het noordoosten van de VS, wat voor de jonge Joe Kennedy ongetwijfeld een deel van haar aantrekkingskracht uitmaakte. Hij kon zich het wonen in een van de duurdere buurten ten zuiden van Boylston Street, met hun grote huizen en verzorgde tuinen langs de lanen met hun flauwe bochten, nog niet permitteren, maar Rose en hij waren nu tenminste inwoners van het stadje. Meer dan een eeuw lang hadden veel van de grote

Het eerste huis van het gezin en Jacks geboortehuis, 83 Beals Street, Brookline.

namen uit de hogere kringen van Boston in Brookline zomerhuizen gehad. In de loop van de tijd kozen sommigen van hen ervoor hier het hele jaar te gaan wonen en namen zo het Engelse model over van een aristocratische elite met wortels op het platteland, om daarmee afstand te nemen van de minder mooie achterkant van de industrialisatie en de instroom van migranten. De Lowells, Cabots, Sargents, Amorys, Codmans en andere prominente families kwamen ernaartoe, en zo ontstond misschien wel de grootste gemeenschap van Brahmins, de van oudsher goede families in New England, van alle plaatsjes in de omgeving.³ Met het geld dat binnenstroomde, kreeg Brookline meer openbare diensten dan de meeste omliggende steden; omstreeks 1850 had het een van de beste onderwijsstelsels van New England en een uitstekende openbare bibliotheek; ten tijde van de eeuwwisseling lagen er al riolen en telefoonkabels. Hoewel de stad ook een groeiende middenklasse had en een behoorlijke arbeiderspopulatie om aan de behoeften van de rijken tegemoet te komen, was 36 procent van de inwoners rijk genoeg om zich inwonend personeel te kunnen permitteren.⁴

De geschiedenis verhaalt niet of Joe en Rose die eerste avond in hun nieuwe huis hun gedachten lieten gaan over hoe ver hun beider families het hadden geschopt sinds hun grootouders zes decennia eerder uit Ierland hiernaartoe waren gekomen. Vooral Joe was niet het introspectieve type. Maar ze hadden niemand nodig om hun te vertellen dat ze profiteerden van de verbeteringen in het lot van de Iers-Amerikanen, die een generatie eerder nog nauwelijks denkbaar waren.

II

Patrick Kennedy dacht niet zo ver vooruit toen hij zich in oktober 1848 (te voet, zo wordt gezegd) van Dunganstown, een plaatsje in de zuidoostelijke County Wexford aan de rivier de Barrow, naar New Ross begaf, tien kilometer verderop, om daar aan boord te gaan van een schip dat hem naar Liverpool bracht en vanaf daar, naar hij hoopte, naar de Nieuwe Wereld.⁵ Hij probeerde te ontsnappen aan Ierland, waar al drie jaar lang een rampzalige hongersnood heerste.

In 1845 had, na een ongewoon natte zomer, een mysterieuze aardappelziekte toegeslagen waardoor de oogst mislukt was. Een pseudoschimmel was met schepen van Amerika naar Europa meegekomen en had met

regen en wind de Ierse Zee kunnen oversteken. Wanhopige grote en kleine boeren hadden geprobeerd de gesel te stoppen door de zwarte bladeren en stengels af te snijden, maar kwamen er daarna achter dat de knollen in de grond helemaal verrot waren. Een tijd lang dachten ze dat het domme pech was en eenmalig, maar begin 1846 manifesteerde de dodelijke ziekte zich opnieuw en tegen het einde van de zomer was meer dan 90 procent van Ierlands aardappeloogst verloren gegaan. Begin oktober meldden veel Ierse gemeenten dat ze geen brood en geen pond graan meer hadden om de bevolking te voeden. Er volgde een strenge winter met veel koude regen en sneeuw, en in 1847 was de aardappeloogst een fractie van wat die in 1844 was geweest.⁶

Dit zou minder problematisch zijn geweest als de aardappel niet zo'n groot deel van de dagelijkse Ierse maaltijd uitmaakte. Het eind zestiende eeuw ingevoerde gewas was na verloop van tijd onmisbaar geworden. Voor ruim de helft van de acht miljoen Ieren was het de voornaamste voedselbron; ruim een kwart, waaronder de armsten van de armsten, at bijna niets anders. De aardappel was ideaal basisvoedsel voor Ierse boeren, aangezien hij bijzonder voedzaam is (de Ieren behoorden tot de langste en vruchtbaarste volkeren van Europa, en misschien ook wel tot de meest verarmde) en kleine stukjes grond indrukwekkend grote oogsten konden opleveren, hoe slecht de grond misschien ook was. Behalve wanneer de oogst mislukte. De omstandigheden verslechterden, de hongersnood verbreidde zich, daarna de hongerdood. Gezinnen trokken van dorp naar dorp in de hoop dat iemand hen in dienst nam. Anderen wachtten af in hun arbeidershutjes, deelden er de restjes en stierven een voor een in stilte. Velen die niet van de honger omkwamen, vielen ten prooi aan de tyfus, die zich snel onder de verzwakte bevolking verspreidde.

Alles bij elkaar stierven er tussen 1846 en 1851 aan honger of ziekte ongeveer een miljoen mensen, wat neerkwam op 13 procent van de Ierse bevolking. De gevolgen waren het ernstigst in het westen en zuidwesten – in de county's Mayo, Claren en Kerry stierven de mensen bij tienduizenden – maar ook County Wexford werd zwaar getroffen. 'Taliozen zijn overleden aan de honger [...] veroorzaakt door het totale gebrek aan eten,' stond in januari 1847 in de *Wexford Independent* en een winkelier schreef dat 'de jongsten en de oudsten zo snel sterven als ze begraven kunnen worden, want de koorts raast hier met zo'n snelheid dat wie 's morgens gezond is, niet weet of hij 's avonds de besmetting niet heeft opgelopen'.⁷

Het ergste lijden had misschien voorkomen kunnen worden als de Britse autoriteiten oplettender of barmhartiger waren geweest. Maar de reactie van het parlement van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Britannië en Ierland, waarvan het land toen deel uitmaakte, was te karig en te inadequaaf, voor veel Ieren een bewijs van wat ze konden verwachten van hun onderdrukkers van over de Ierse Zee. Al eeuwenlang hadden de Engelsen hen uitgebuit en misbruikt, waarom zou dat nu anders zijn? Veel commentatoren in Londen meenden dat de hongersnood het werk van God was en steunden de visie van Charles Trevelyan, directeur overheidssteun, dat Ierlands 'grote kwaad' niet de hongersnood was, maar 'het egoïstische, perverse en opvliegende karakter van het volk'.⁸ In de zomer van 1847 werden door een officieel goedgekeurd programma van gaarkeukens bijna drie miljoen mensen gevoed, wat een idee geeft van welke steun door de Britse staat kon worden verleend, maar het programma werd in de herfst van dat jaar ook weer beëindigd. Het parlement nam de Poor Law Extension Act aan en verschoof daarmee de last van bijstand aan hen die honger leden van de centrale regering naar de lokale Ierse gemeenschappen, die dan maar hun belastingen moesten verhogen om steun te kunnen bieden. Een clause in de wet bepaalde dat een gezinshoofd dat meer dan duizend vierkante meter grond pachtte, niet in aanmerking kwam voor overheidssteun. Sommige pachters stierven nog liever dan dat ze de pacht opzegden, anderen verlieten hun stukje grond en aanvaardden de steun en kozen, dakloos en straatarm, voor de weg van de emigratie. In de tien jaar na de uitbraak van de hongersnood ontvluchtten anderhalf miljoen Ierse mannen en vrouwen, verreweg de meesten van hen uit het zuiden en westen en overwegend rooms-katholiek, het land. De meerderheid kwam in Noord-Amerika terecht.⁹

De minder gelukkigen waren de eersten die vertrokken, maar zij waren in de meeste gevallen niet de minst gelukkigen, omdat voor de reis enig spaargeld of iets anders waardevols nodig was dat in contanten kon worden omgezet. In de woorden van economisch historicus Cormac Ó Gráda: 'In de hiërarchie van lijden emigreerden de allerarmsten naar de andere wereld; zij die emigreerden naar de Nieuwe Wereld hadden de middelen om te ontsnappen.'¹⁰

De zesentwintig jaar oude Patrick Kennedy behoorde tot de laatsten. Wat zijn precieze beweegredenen is geweest om te vertrekken, zal altijd wel een raadsel blijven, maar als derde zoon van het gezin wist hij dat hij, zelfs als de omstandigheden verbeterden, maar een kleine kans zou hebben de

familieboerderij te erven (of, wat dat aangaat, een ander stuk land te kunnen bemachtigen). Zeker, de Kennedy's waren vergelijkenderwijs rijk in Dunganstown en hun was het ergste van de hongersnood bespaard gebleven, maar dan nog was de toekomst voor iemand in Pats positie somber. En dus richtte hij zijn blik op de overkant van de Atlantische Oceaan, op 'de States', die vreemde en wonderbaarlijke plaats waarover tijdens familiebijeenkomsten zo vaak werd gepraat. Amerika bood mensen als hij hoop en bovendien waren er al heel veel Ieren in de Verenigde Staten om nieuwkomers aan hun kusten te verwelkomen. Pat zal ook geweten hebben dat de omstandigheden op schepen naar New York of Boston of Philadelphia minder slecht waren dan op die naar Quebec, een bestemming die ook nog eens als nadeel had dat de Britten er de baas waren. (In 1847 stierf naar schatting 30 procent van hen die waren vertrokken naar Brits Noord-Amerika aan boord of kort na aankomst in Quebec.) Een ticket naar Australië, ook onder Britse heerschappij, was te duur om zelfs maar over na te denken.¹¹

De reis naar Amerika, die gewoonlijk een maand duurde en 17 tot 20 dollar kostte (het equivalent van 550 tot 650 hedendaagse dollars) inclusief eten en drinken, was echter zwaar. Vaak waren de schepen nauwelijks zeewaardig en altijd waren ze stampvol. Alleen met mooi weer mochten passagiers aan dek, en dan nog kort. Het tussendek was laag – een volwassen man kon er niet rechtop staan – en onhygiënisch, en al heel gauw woedden de ziekten waarvoor de Ieren waren gevluht in de overvolle ruimen. Er heerste vooral tyfus. Water bedierf al gauw en was alleen te drinken als er heel veel azijn aan werd toegevoegd. Voedselvoorraden slonken snel en de stank van de poepdozen was overweldigend. De misère hield dag na dag aan, waarbij het vaak slechte weer zijn eigen ellende en stress veroorzaakte. Het sterftecijfer was hoog. Zenuwen raakten gespannen, driftbuien volgden en ruzies braken uit, waarbij na afloop van de vechtersbazen vaak niet meer dan een bloedige massa over was. Alleenstaande vrouwen stonden voor een andere kwelling: de dreiging van verkrachting door zeelieden.¹²

Er was een gezonde instelling en een dosis geluk nodig om de overtocht op deze varende doodskisten lichamelijk en geestelijk onbeschadigd te overleven. Het lukte Patrick. Maar na aankomst in de haven van East Boston (of Noddle's Island, zoals het toen nog heette, dat alleen door middel van een veerboot met het vasteland was verbonden) waren er nieuwe uitdagingen. Voor immigranten was Boston een grimmige plaats. Toen

Patrick uit dat donkere ruim klom, zijn ogen dichtgeknepen tegen het zonlicht, en via de loopplank op de drukke kade kwam, werd hij opgewacht door een zootje ongeregeld van bedriegers en oplichters die maar al te graag misbruik maakten van de gedesorïënteerde nieuwkomers door hen een fijn onderdak te beloven dat vaak smerig en van de ratten vergeven bleek, of een goed betalend baantje dat in werkelijkheid slopend was en misschien een dollar opleverde per werkdag van veertien uur.

Maar er waren tenminste banen en in Boston kwam niemand, hoe behoeftig ook, om van de honger. East Boston beleefde midden negentiende eeuw zelfs een soort economische hausse, grotendeels dankzij de scheepsbouw die er gevestigd was en omdat de diepwaterhaven aantrekkelijk was voor trans-Atlantische rederijen. Een van die rederijen, de Cunard Line, nam veel van de nieuwkomers in dienst als timmerlieden en havenarbeiders voor de aanleg van pieren en loodsen op de kades. Anderen vonden werk op Donald McKay's scheepswerf, bouwer van de mooiste klippers, schitterend afgewerkt en ingericht en gebouwd voor snelheid. (In 1854 maakte de *Flying Cloud* van 1700 ton de reis van New York om Kaap Hoorn in negenentachtig dagen en acht uur, een record.)* Pat Kennedy, die in Wexford het vak van kuiper, vatenmaker, had geleerd, vond werk bij de kuiperij en messingsmederij van Daniel Francis aan Sumner Street, waar vooral gietwerk voor winkels en whiskyvaten werden gemaakt – de laatste voor de cafés die in heel Iers Boston als paddenstoelen uit de grond schoten. Algauw werkte hij twaalf uur per dag, zeven dagen per week. (Net als andere immigranten kwam hij er snel achter dat de werkdag in Amerika een stuk langer was dan hij in Ierland ooit had meegemaakt.)¹³

Toch vond hij ergens nog de tijd om te trouwen. In september 1849 werd Bridget Murphy, die ook net was aangekomen uit County Wexford, Patrick's vrouw met een ceremonie die werd gehouden in de kerk van de Heilige Verlosser.¹⁴ Ze kochten een bescheiden huisje aan Sumner Street, een bewijs dat Patrick een vaste baan had en een fatsoenlijk loon. Hun eerste kind, Mary, werd geboren in 1851, gevolgd door Joanna in 1852, John in 1854 (die nog voor zijn tweede verjaardag stierf aan cholera), Margaret in 1855 en Patrick Joseph of 'P.J.' om hem niet te verwarren met zijn vader, in 1858.

En al die tijd hield Patrick zich aan zijn slopende arbeidsdagen totdat er op een herfstdag een einde aan kwam. In november 1858, tien maanden

* Het record voor zeilschepen werd pas 135 jaar later, in 1989, gebroken.

na de geboorte van P.J. en negen jaar nadat hij in Boston aan land was gegaan, stierf Pat, vijfendertig jaar oud, met achterlating van een vrouw en vier kleine kinderen, maar zonder papieren of portret. De directe oorzaak was cholera of tuberculose, maar het jarenlange zware werk, dag in, dag uit, week na week, hadden zeker hun tol geëist van zijn immuunsysteem, waardoor hij bevattelijk was voor besmetting en niet in staat die te bestrijden. De eerste van deze Kennedyclan die voet zette in Amerika zou de laatste zijn die anoniem stierf.¹⁵

III

Het zegt iets over wat in Ierland geboren mannen in deze tijd in Boston overkwam, dat zovelen van hen jong stierven en een groot aantal kinderen achterlieten die door hun alleenstaande moeder opgevoed moesten worden. Volgens één schatting overleefde de gemiddelde Ier van Patricks generatie in de Nieuwe Wereld slechts veertien jaar.¹⁶ De overvolle en onhygiënische omstandigheden waarin velen van hen moesten wonen, waren een factor; vaak moesten ze genoegen nemen met kelderappartementen in buurten als North End of Fort Hill, waar weinig licht en lucht was en die vaak volstroonden met water, en het was niet ongebruikelijk dat zo'n honderd mensen één wastafel en één wc moesten delen, waardoor de gemeenschap zeer bevattelijk was voor ziekten en plagen. In 1849 werden de Ierse buurten van de stad hard getroffen door de cholera en er waren regelmatig uitbraken van pokken en tuberculose. Tel daar de extreem lange werkdagen van de fysiek slopende baantjes in de steengroeven of de haven bij op en het is duidelijk waarom zovelen voortijdig stierven. Drie Iers-Amerikanen die uiteindelijk een hoofdrol zouden spelen op het politieke toneel van Boston – Martin Lomasney, James Michael Curley en een van John F. Kennedy's grootvaders, P.J. Kennedy – hadden alle drie in hun jeugd hun vader verloren. Kennedy's andere grootvader, John F. Fitzgerald, was nauwelijks volwassen toen zijn vader overleed. Zijn moeder was toen al gestorven.¹⁷

De onafgebroken stroom nieuwkomers deed een enorm beroep op Bostons middelen. In 1847 bouwde de stad twee ziekenhuizen in de haven, op Deer Island, voor het behandelen van 'Buitenlandse Zieke Armoedzaaiers'. Beide zaten algauw stampvol patiënten, bijna allemaal Ieren. Acute behoeften bleven. Een gezondheidsinspectieteam bracht in

1849 een bezoek aan een overvolle Ierse wijk bij de haven en constateerde daar afgrijselijke omstandigheden (misschien enigszins gekleurd door vooroordelen bij de leden van het team):

In Broad Street en de gehele omliggende buurt [...] is de situatie van de Ieren bijzonder beklagenswaardig. [...] Het hele district is één opgepropte mensenmassa, zonder comfort en grotendeels zonder gewone voorzieningen; in veel gevallen als beesten op elkaar gepakt, zonder rekening te houden met geslacht of leeftijd of gevoel voor fatsoen; volwassen mannen en vrouwen die samen slapen in hetzelfde vertrek, en soms man en vrouw, broers en zussen in hetzelfde bed. Onder dergelijke omstandigheden verdwijnen zelfrespect en voorzorg en alle hoge en edele deugden snel, en voeren apathische onverschilligheid en wanhoop, of wanorde, onmatigheid en zuivere verloedering de boventoon.¹⁸

Deze beschrijving past bij een allesoverheersend kenmerk van de Ieren in Boston: het snel stijgende aantal. In 1800 waren het er ruim duizend. In 1830 was dat aantal gestegen tot achtduizend. Maar alleen al in 1847 gingen er 37.000 van boord (en dat in een stad die volgens de volkstelling van 1845 in totaal 114.366 inwoners telde). Bovendien kwamen er nog veel meer van de Canadese havens over land naar Boston. Op een lente-dag van dat jaar, 10 april, stroomden duizend Ieren de haven in. Begin jaren vijftig maakten in Ierland geboren katholieken een kwart uit van Bostons bevolking. De eerwaarde Theodore Parker merkte op dat binnen één decennium Suffolk County een 'New England County Cork' was geworden en de stad Boston 'het Dublin van Amerika'. Het stadsbeeld werd binnen korte tijd bepaald door katholieke kerken, en in elke Ierse buurt werd de kerk het centrum waaromheen het gemeenschapsleven zich afspeelde. In 1860, aan de vooravond van de Burgeroorlog, telde het Ierse bevolkingsaandeel van de stad 45.991.¹⁹

Als er kracht zit in getallen, dan moet het de jonge Bridget Kennedy worden vergeven dat zij dat niet zag toen ze haar nieuwe leven als alleenstaande moeder overzag. Het Boston waarin zij en haar landgenoten waren beland, was al meer dan twee eeuwen oud en had een reputatie en burgerlijke identiteit die iedere nieuwkomer angst zouden aanjagen.²⁰ Waar ze ook keek, overal zag ze de bewijzen van anti-Iers en antikatholiek vooroordeel. De Angelsaksische Bostonians, dat wil zeggen de inwoners van de stad met een achtergrond in Engeland, doordrenkt van anti-

paapse retoriek die stamde uit het verre koloniale verleden, zagen de immigranten als ruw en kliekerig en onbeschaafd, geneigd tot misdaad en openbare dronkenschap. Deze inwoners hingen briefjes op met 'Ieren Niet Gewenst' als ze personeel zochten en sloten zelfs het kleine groepje goed opgeleide en vakbekwame katholieke Ieren uit van de streng omschreven en strak restrictieve financiële hiërarchie van de stad. In het midden van de negentiende eeuw was Iers en katholiek een dubbele handicap, die door slechts weinig Ieren zou worden overwonnen.²¹

Zelfs vrouwen die in het huishouden werkten, zoals Bridget Kennedy heeft gedaan, waren verdacht. 'Hoewel Bostonians niet zonder het Ierse dienstmeisje konden, nam het wantrouwen tegen haar toe,' schreef historicus Oscar Handlin. 'De inwoners begonnen haar te beschouwen als een spion van de paus die hun geheimen regelmatig tijdens de biecht prijsgaven aan priesters.' Algauw verschenen er advertenties in de kranten voor bijvoorbeeld 'een goede, betrouwbare vrouw' om voor een tweejarige te zorgen in Brookline, toen een Yankee-enclave. De gezochte hoefde niet te wasen of te strijken, maar voor de positie was één vereiste onoverkomelijk: 'Absoluut geen Ierse hoeft te solliciteren.'²²

Ook waren de Ieren uitgesloten van de politiek. Vanaf omstreeks 1850 kwam de reactionaire beweging Know Nothing op (de Weet Niet-beweging, die zo genoemd werd omdat de aanhangers onwetendheid veinsden als hun naar de organisatie werd gevraagd) in de oostelijke kuststaten, die een tijd lang een onbeheersbare kracht was in Massachusetts. De partij, waarvan de ideologie was geworteld in antikatholicisme en gericht was tegen immigranten, wilde de periode voordat nieuwkomers genaturaliseerd werden en stemrecht kregen, verlengen van de toenmalige vijf jaar naar eenentwintig jaar, en gebruikte voor hun kandidaten slogans als 'Amerikanen moeten Amerika regeren'. In de staatsverkiezingen van 1854 stemden twee van de drie kiezers in Massachusetts voor kandidaten van Know Nothing, met als gevolg dat de partij bijna alle zetels in het Huis van Afgevaardigden van de staat bezette en ook de gouverneur van de staat en de burgemeester van Boston leverde. In heel korte tijd werd door Massachusetts' Huis en Senaat een programma aangenomen van 'Gematigdheid, Vrijheid en Protestantisme', waarin onder meer verplicht gesteld werd dat in openbare scholen protestantse gezangen en de King James Bible werden gebruikt, en katholieken het recht werd ontzegd op openbare ambten vanwege hun zogenaamde trouw aan Rome.²³

De onverdraagzaamheid van de Know Nothings bracht Abraham

Lincoln, de opkomende politicus uit Illinois, ertoe om in 1855 een vriend in wanhoop te schrijven: ‘Onze vooruitgang in ontaarding gaat volgens mij behoorlijk snel. Als natie begonnen we met te verklaren dat “alle mensen gelijk geschapen zijn”. Nu lezen we het al bijna als “alle mensen zijn gelijk geschapen, behalve negers”. Als de Know-Nothings het voor het zeggen krijgen, dan zal er staan: “alle mensen zijn gelijk geschapen, behalve negers en vreemdelingen en katholieken”.’²⁴

De opwelling van de Know Nothings in de Amerikaanse politiek duurde maar kort, mede dankzij Lincolns snel groeiende Republikeinse Partij, maar de sentimenten van de beweging bleven nog vele jaren de politiek van de staat Massachusetts bepalen, waardoor Ieren niet gekozen zouden worden. De Angelsaksische pers deed keurig verslag van de veronderstelde wetteloosheid en het chronische alcoholisme en de ziekten in Bostons immigrantenwijken, en afgevaardigden namen wetten aan die alfabetismetesten verplicht stelden voor kiezers, bedoeld om Ieren uit de stemlokalen te houden. Katholieken werden gediscrimineerd in ziekenhuizen en het werd hun verboden hun doden te begraven op openbare begraafplaatsen. Honderden Ieren in armenhuizen en opvangcentra werden teruggestuurd naar Liverpool omdat ze een te groot beroep deden op de openbare middelen.²⁵

Op hetzelfde moment ondervonden de Ieren spanningen met andere immigrantengroepen – de Duitsers, de Schotten, de Engelsen, de Canadezen – die hun loon zagen dalen dankzij de massa’s ongeschoolde nieuwkomers. John F. Kennedy merkte hier vele jaren later over op: ‘Elke golf had een hekel aan en wantrouwde de volgende. De Engelsen zeiden dat de Ieren “de sabbat [rustdag] hielden en al het andere waar ze de hand op konden leggen”. De Engelsen en de Ieren wantrouwden de Duitsers die “te hard werkten”. De Engelsen en de Ieren en de Duitsers hadden een hekel aan de Italianen; en de Italianen sloten zich aan bij hun voorgangers in het verachten van de Slaven.’ In latere jaren, na de instroom van Italiaanse immigranten in Boston rond 1890, klonken af en toe geluiden dat de Ieren en de Italianen zouden samenspannen tegen de Yankees, maar dat bleek weinig voor te stellen – de economische en sociale spanningen waren domweg te groot.²⁶

Onder andere omstandigheden hadden de nieuwkomers op al deze beperkingen kunnen reageren door op zoek te gaan naar groenere weiden elders in de Verenigde Staten. Maar slechts weinig Ieren hadden de opleiding of de vaardigheid om er zeker van te zijn dat ze het in die grote onbe-